

Галя Володимирівна ПУЙДА

аспірантка,
кафедра обліку і аудиту,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
E-mail: pujda_galya@ukr.net

**КОМПЛЕКСНИЙ АНАЛІЗ ФІЛОСОФСЬКО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДЕФІНІЦІЇ
«ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА»**

Пуйда, Г. В. Комплексний аналіз філософсько-економічної дефініції «інтелектуальна безпека підприємства» [Текст] / Галя Володимирівна Пуйда // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярошук (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2017. – Том 27. – № 4. – С. 261-272. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Вступ. Існування фактору невизначеності зумовило інтерес до наукових досліджень, що стосуються економічної безпеки підприємства. Останнім десятиліттям активно досліджуються різні її напрямки, зокрема і зовсім новий – інтелектуальна безпека підприємства. Однак теоретичних напрацювань у цій сфері існує ще доволі мало, що визначає актуальність нашої роботи.

Мета. Метою статті є емпіричне дослідження наукових поглядів на суть інтелектуальної безпеки підприємства, пошук теоретичної та методологічної бази для побудови авторської дефініції зазначеного економічного поняття.

Метод. Методологією дослідження послужили: метод дослідження теоретичних джерел, аналіз, узагальнення, морфологічний метод, семантичний та контент-аналіз.

Результат. У статті опрацьовано наукові джерела та проаналізовано визначення поняття «інтелектуальна безпека підприємства». Із використанням іманентного та контекстуального підходів до вивчення наукових джерел визначено його атрибутивний характер, а також об'єкт та цілі. Атрибутами інтелектуальної безпеки підприємства виступають: комплекс заходів; стан захищеності; стан стійкості; збереження та розвиток; ефективне управління персоналом; рівень володіння сучасними знаннями; запобігання негативним впливам; протистояння загрозам.

Для аналізу обрано морфологічний та епістемологічний методи, які об'єднані для комплексного аналізу авторських визначень. Та із застосуванням методу визначення через родові поняття запропоновано власну дефініцію інтелектуальної безпеки підприємства, яка визначається як «стан захищеності інтелектуального капіталу та інтелектуального потенціалу підприємства, що забезпечує не тільки нормальну діяльність, а і розвиток підприємства заходами по виявленню та знешкодженню зовнішніх та внутрішніх загроз та за умови достатньої зацікавленості менеджменту на усіх рівнях».

Головне теоретичне значення отриманих результатів полягає у тому, що автором не тільки запропоновано визначення малодослідженої економічної категорії, а і продемонстровано наукову методологію із різних галузей науки, яка дозволяє не просто подавати суб'єктивні визначення, а зробити цей процес науково обґрунтованим.

Ключові слова: інтелектуальний капітал; економічна безпека; дефініція; захищеність.

**COMPLEX ANALYSIS OF PHILOSOPHICAL AND ECONOMIC DEFINITION OF
"INTELLECTUAL SECURITY OF ENTERPRISE"**

Abstract

Introduction. *The existence of a factor of uncertainty has predetermined interest for research which is connected with the economic security of the enterprise. In the last decades, various directions of economic security of the enterprise have been investigated. It concerns the intellectual security of the enterprise which is a completely new direction. However, there are still quite a few theoretical developments in this area, which determines the relevance of our work.*

Purpose. *The article aims to carry out the empirical study of scientific views on the essence of intellectual security of the enterprise, the search for theoretical and methodological basis for building an author's definition of the economic concept.*

Method. *Method of study of theoretical sources, method of analysis, method of generalization, morphological method, and method of semantic and content analysis have become the methodological basis of the research.*

Results. *The article deals with scientific sources and analyses the definition of "intellectual security of the enterprise". The use of immanent and contextual approaches to the study of scientific sources has allowed determining its attributive nature, as well as its object and objectives. The attributes of intellectual security of the enterprise are as the following ones: a complex of measures; security state; stability state; preservation and development; effective personnel management; level of knowledge of modern knowledge; prevention of negative influences; confronting threats.*

Morphological and epistemological methods have been chosen for the analysis. They are combined for the complex analysis of author's definitions. The use of the method of definition through the generic concept has allowed determining the author's own explanation of intellectual security of the enterprise. It should be defined as "the state of intellectual capital protection and intellectual potential of the enterprise, which ensures not only normal activity, but also the development of enterprise measures for the detection and neutralization of external and internal threats and for conditions of sufficient interest in management at all levels".

The main theoretical significance of the obtained results is that the author has not only proposed the definition of an unexplored economic category, but also demonstrated the scientific methodology from various branches of science. It allows constructing subjective determinations and makes this process scientifically justified.

Keywords: *intellectual capital; economic security; definition; security.*

JEL classification: **D24, L26, O34**

Різні види безпеки підприємства, які захищають його економічні інтереси, останнім часом викликають щораз більший інтерес у дослідників із різних галузей економічної науки. Зокрема із зростанням інтелектуалізації українського підприємництва інтереси до забезпечення розвитку інтелектуального капіталу та особливо інтелектуального потенціалу зростають. На думку Л. Є. Шульженко [1, с. 144], «економічна безпека разом з персоналом та знаннями перетворилася на найважливішу характеристику стану суб'єктів господарської діяльності, а її забезпечення – найважливішою умовою їхньої діяльності та результативного розвитку». Отже, персонал та інтелектуальний капітал стають дуже актуальним об'єктом економічної безпеки підприємства, а інтелектуальна безпека підприємства виступає актуальною проблематикою наукового дослідження.

Наукових джерел, де б піднімалися теоретичні проблеми інтелектуальної безпеки підприємства, доволі мало. Зокрема, цікавими є праці Е. Брукінг [6], Кожушко О. В. [7], Марченко О. С. [8], Перевалової Л. В. [10]. Однак існує низка дослідників економічної безпеки підприємства, які розкривають інтелектуальну безпеку як складову частину економічної безпеки. Дослідження складових елементів економічної безпеки підприємства Зубок М. І. [2], Костюк Ж. С. [3], Діденко Є. О. [4], Ярова Ю. О. [5] та ін. показують, що інтелектуальна безпека підприємства є новим напрямком як із точки зору практичної науки, так і теоретичних досліджень. Більшість авторів визначають її як нове і навіть дещо абстрактне віяння сучасної економічної науки.

Метою статті є формулювання авторського визначення поняття «інтелектуальна безпека підприємства» в результаті комплексного аналізу суті цього явища, відповідно, цілями статті є:

- огляд сучасної наукової думки щодо суті інтелектуальної безпеки підприємства;
 - визначення атрибутивних ознак цього поняття;
-

-
- підбір методологічної основи аналізу;
 - комплексний аналіз фахових джерел.

Вперше поняття «захист інтелектуального капіталу» зустрічається в роботі Е. Брукінг «Інтелектуальний капітал: ключ до успіху у новому тисячоріччі». При цьому Е. Брукінг наводить таке визначення цього поняття [6]: «Захист інтелектуального капіталу розуміє під собою захист інтелектуальних, ринкових, людських та інфраструктурних активів. Інтелектуальний капітал кожного типу потребує специфічного варіанту захисту...». Так згідно із думкою науковця, кожна складова інтелектуального капіталу потребує свого механізму захисту.

Кожушко О. В. [7, с. 36] під захистом інтелектуального капіталу підприємства розуміє «комплекс систематичних цілеспрямованих заходів, що здійснюються власником (або уповноваженою особою), для запобігання та знешкодження впливу зовнішніх та внутрішніх факторів, що формують загрози інтелектуальному капіталу підприємства».

Марченко О. С. [8] розглядає інтелектуальну безпеку з двох позицій: як захист інтелектуального потенціалу (трудових кадрів) та власне об'єктів інтелектуальної власності (нематеріальних активів).

«У деяких зарубіжних джерелах інтелектуальна безпека розглядається як захист продуктів розумової діяльності. В інших джерелах між інтелектуальною безпекою і інтелектуальною власністю ставиться знак рівності. У третіх – поняття інтелектуальна безпека містить не тільки захищеність продуктів розумової праці, але і раціональне використання, відтворення і підвищення якості розумової здатності людей, що визначають їх діяльність» [9, с. 24].

Вивчаючи наукові джерела, можна зробити висновок щодо неоднозначності наукового значення інтелектуальної безпеки підприємства. Це поняття для економічної науки є доволі новим та потребує подальшого доопрацювання.

Перевалова Л. В. [10, с. 71] вказує, що «теоретичних досліджень щодо інтелектуальної безпеки майже не існує, загальноживаного визначення немає». Також варто зауважити, що науковець визначає економічну безпеку підприємства через інтелектуальну безпеку [10, с. 70]: «економічна безпека суб'єкта господарювання – це стан інтелектуальної безпеки підприємства, який гарантує стабільну та максимально ефективну діяльність підприємства, здатність протистояти будь-яким загрозам, і має на меті підвищення його ефективності в майбутньому». Таким чином, автор визначає роль інтелектуальної безпеки у забезпеченні комплексної безпеки підприємства.

Розглянемо сучасні наукові погляди на суть і місце інтелектуальної безпеки підприємства. У цьому контексті використаємо іманентний та контекстуальний підходи. Іманентний підхід розглядає досліджуване явище із середини, із точки зору притаманних (іманентних) йому властивостей (атрибутів). Контекстуальний розглядає явище із точки зору дослідника, його наукових інтересів та з позиції його дослідження. У цьому контексті актуально буде використати новий та дискусійний напрямок сучасної епістемології – епістемологічний контекстуалізм.

Епістемологічний контекстуалізм – це напрям епістемології, за яким заперечується (або, як мінімум, ставиться під сумнів) наявність якоїсь однієї позиції, одного напрямку, однієї відповіді на традиційні або нові запитання тощо. Він дозволяє виділити кілька найактуальніших напрямків наукової думки на певне явище [11]. І таким чином, згрупувати наукову думку у певну систему та зробити узагальнення.

У таблиці 1 зіставлено наукові погляди на інтелектуальну безпеку підприємства у контексті авторських досліджень, що дозволить надалі дослідити її атрибутивний характер та виділити основні наукові підходи.

Як видно із таблиці 1., більшість фахівців інтелектуальну безпеку підприємства наділяють цілями охорони людського капіталу та його інтелектуального потенціалу (Лопнова Ш., Костюк Ж. С., Перевалова Л. В., Поскрипко Ю. А., Чередниченко Н. В.). Тільки деякі автори (Нагорна І. І, Че С. Д.) визначають метою інтелектуальної безпеки підприємства охорону інтелектуальної власності підприємства.

Застосування іманентного підходу показує, що інтелектуальну безпеку у науковій літературі розглядають як (рисунк 1):

- комплекс заходів;
- стан захищеності;
- стан стійкості;
- збереження та розвиток;
- ефективне управління персоналом;
- рівень володіння сучасними знаннями;
- запобігання негативним впливам;
- протистояння загрозам.

Найбільш популярними є погляди, що інтелектуальна безпека є «комплексом заходів», «станом захищеності» та «збереженням та розвитком». Виявлення атрибутів інтелектуальної безпеки дозволяє

визначити вектор дослідження:

- 1) Якщо ІБ комплекс заходів, то яких?
- 2) Якщо ІБ стан захищеності, то як досягти цього стану?
- 3) Якщо ІБ це збереження та розвиток, то як зберегти та розвивати об'єкти захисту ІБ?

Із вищесказаного можна зробити висновок, що інтелектуальну безпеку варто розглядати як трилика одного і того ж економічного явища, а саме як:

- певний стан інтелектуального капіталу та підприємства загалом у середовищі його існування – стан його безпеки;
- комплекс заходів, спрямованих на виявлення, попередження та знешкодження усіх небезпек, які загрожують інтелектуальному капіталу та в результаті підприємству як цілісній системі;
- компетентність власників та менеджерів підприємства щодо сучасного розвитку інновацій, нової економіки знань та напрямку руху світової економіки до інформаційної ери.

Таблиця 1. Авторські тлумачення на суть та місце інтелектуальної безпеки

Джерело	Авторські визначення
Че С. Д. [12]	Економічна безпека інтелектуальної власності – це стан стійкості та здатності до розвитку власника в результаті реалізації системи заходів правового, економічного, організаційного, інженерно-технічного, соціально-психологічного характеру, які забезпечать ефективне використання інтелектуальної власності як ресурсу та запобігати загрози його інтересам у сьогоденні та майбутньому.
Л. В. Перевалова [10, с. 71]	Інтелектуальною безпекою підприємства є захист розумової діяльності людей на підприємстві, метою якої є гарантія стабільної та максимально ефективної діяльності підприємства, підвищення його ефективності в майбутньому та здатність протистояти загрозам.
Чередниченко Н. В. [13]	Інтелектуальна безпека – рівень володіння сучасними знаннями, впровадження новачій у розвиток персоналу, підвищення рівня професійних знань, навичок, умінь, стимулювання прояву ініціативи та здібностей шляхом створення гнучкої системи преміювання у відповідності з розвитком науково-технічного прогресу.
Поскрипко Ю. А. [14, с. 119]	Інтелектуально-кадрова складова економічної безпеки підприємства – синтетична категорія економічної теорії, теорії управління персоналом, економіки праці, соціології, політології.
Костюк Ж. С. [7, с. 154].	Інтелектуальна складова економічної безпеки – складова, яка відповідає за збереження та розвиток інтелектуального потенціалу підприємства, тобто охорону сукупності прав на інтелектуальну власність, а також на використання накопичуваних знань і професійного досвіду працівників підприємства.
Лопнова Ш. [15, с. 15]	Інтелектуально-кадрова безпека підприємства – це найбільш важлива складова економічної безпеки підприємства, яка має на меті виявлення, знешкодження, запобігання, відвернення та попередження загроз, небезпек і ризиків, які спрямовані на персонал та його інтелектуальний потенціал, і ті, які йдуть безпосередньо від нього, що повинно проявлятися в системі управління трудовими ресурсами та в кадровій політиці підприємства.
Нагорна І. І. [16, с. 250]	Інтелектуальна складова економічної безпеки – складова, яка відповідає за збереження та розвиток інтелектуального потенціалу підприємства, тобто охорону сукупності прав на інтелектуальну власність, а також на використання накопичуваних знань і професійного досвіду працівників підприємства.
Мехеда Н. Г., Дробний Б. М. [17, с. 61]	Інтелектуальна безпека – збереження та розвиток інтелектуального потенціалу підприємства. Головна умова забезпечення – здатність протистояти загрозам, за яких підприємство може зазнати суттєвих збитків, зниження темпів свого розвитку й зменшення капіталу.
Тімофеев В. О., Чумаченко І. І. [18, с. 124]	Інтелектуальна безпека повинна розглядатися як система превентивних заходів, які мають на меті забезпечення відсутності небезпек і загроз конкурентоспроможності підприємства”.
Ревак І. О. [19, с. 241]	Під інтелектуальною безпекою розуміє стан захищеності усіх продуктів інтелектуальної праці.
Марченко О. С. [8, с. 278]	Інтелектуальна безпека – це захищеність знань як інтелектуальних ресурсів суспільства, що охоплює убезпечення працівників, знань та їх інтелектуальної праці, інтелектуального продукту, інтелектуальної власності, інтелектуального капіталу.

Рис. 1. Атрибутика дефініції «інтелектуальна безпека підприємства».

При чому інтелектуальна безпека підприємства спрямовується не тільки на захист об'єктів інтелектуальної власності, а і на забезпечення комфортного розвитку та розкриття інтелектуального потенціалу людського капіталу підприємства. Тобто, можемо зробити висновок, що у інтелектуальній безпеці підприємства є два об'єкти захисту, а саме: інтелектуальний капітал та інтелектуальний потенціал підприємства.

Цілями інтелектуальної безпеки підприємства є:

- збереження, розвиток та ефективне використання інтелектуального капіталу;
- розвиток людського капіталу, стимулювання та мотивування та забезпечення сприятливих умов для їх інтелектуальної праці та захист об'єктів їх розумової праці, а також ефективне використання набутих навичок та знань персоналу підприємства;
- забезпечення гармонійного розвитку та розкриття інтелектуального потенціалу підприємства;
- створення належного інформаційного забезпечення про останні інновації у підприємстві, маркетингу, менеджменту, технічному забезпеченні виробництва тощо, а також навчання персоналу новим інноваційним методам роботи та новим технологіям;
- ідентифікація, моніторинг, попередження та знешкодження ризиків та небезпек, які складають загрозу підприємству у його інтелектуальній сфері.

Варто також звернути увагу на те, що більшість авторів розглядають інтелектуальну безпеку підприємства у тісному взаємозв'язку із кадровою безпекою. Безумовно, людський капітал є невід'ємною частиною інтелектуального капіталу підприємства, однак не єдиною. Вважаємо за необхідне звернути увагу на те, що хоча кадрова та інтелектуальна безпеки перетинаються у своїх інтересах, все ж мають різні об'єкти захисту. Метою захисту інтелектуального капіталу є захист інтелектуальних здібностей працівників та, відповідно, продуктів такої діяльності, а також їх інтелектуального потенціалу. Метою кадрової безпеки є кількісне та якісне забезпечення підприємства необхідними кваліфікованими працівниками. Тобто інтелектуальна безпека більше звертає увагу на якісні характеристики, а кадрова на кількісно-якісні. Тому необхідно розмежовувати ці дві складові економічної безпеки підприємства.

Для побудови авторського визначення економічної категорії «інтелектуальна безпека підприємства» звернемося до наукового методу. Визначення поняття – в широкому сенсі є логічна операція, у процесі якої розкривається зміст поняття [20]. «Значення визначення полягає, з одного боку, в тому, що в них підсумовується головне в наших знаннях про досліджувані об'єкти, з іншого боку, в тому, що вони є основою для подальшого розвитку наших знань» [21, с. 143].

Розглянемо основні вимоги до визначення понять, які внесені до державного стандарту України та відповідають основним вимогам до побудови дефініцій у класичній логіці [22]:

1. Сумірність.

2. Наявність лише суттєвих ознак.
3. Нездатність спричинювати хибне коло.
4. Відсутність тавтології.
5. Відсутність заперечних ознак незаперечуваного поняття.
6. Раціональна (оптимальна) стислість.
7. Мовна правильність визначення.

У гуманітарних науках, зокрема і в економіці, часто використовують атрибутивно-реляційні, або ж, як їх ще називають, визначення через рід та видову ознаку [20]. Визначення через рід та видову ознаку полягає у знаходженні найближчого роду для дефініції і визначальних ознак певного виду предметів. Воно, таким чином, складається з двох етапів [23]:

1. Підведення дефініції під найближче родове поняття. У родовому понятті міститься низка суттєвих ознак визначуваного поняття, але воно містить і інші ознаки, які б належали тільки визначуваному поняттю.

2. Уведення видової відмінності, тобто ознаки, яка відрізняє визначуваний предмет від всіх інших предметів, що входять у певний рід. При посиланні на видову відмінність не завжди можна обмежитись однією ознакою.

Отже, перш ніж побудувати дефініцію (визначення), необхідно визначити родове поняття та особливості досліджуваного предмета. Родовим поняттям «інтелектуальної безпеки підприємства» є «економічна безпека підприємства», адже інтелектуальна є складовим елементом економічної безпеки підприємства, та відповідно володіє низкою її ознак.

Для аналізу родового визначення, тобто визначення «економічна безпека підприємства» використаємо елементи морфологічного, семантичного та контент-аналізу. Семантичний аналіз використовується у лінгвістиці для аналізу текстів та дозволяє визначити так зване семантичне ядро, тобто частоту найбільш повторюваних, а отже, і найбільш значущих для розуміння суті дефініції слів. Морфологічний є молодим видом аналізу, однак уже використовується у багатьох видах наукової діяльності [24]. У загальному розумінні морфологія – це наука про будову живих організмів, у контексті економічних досліджень морфологічний аналіз використовується для визначення ключових складових досліджуваного економічного явища як у нашому випадку для поняття «економічна безпека підприємства».

У таблиці 2 окреслено вісім підходів до визначення суті дефініції «економічна безпека підприємства».

Таблиця 2. Варіанти істотних ознак поняття «економічна безпека підприємства»

Підхід	Наукові джерела
Комплекс заходів	Раздина Е. В. [25].
Стан ефективного використання ресурсів	Кузенко Т. Б. [26], Ілляшенко С. Н. [27], Гапоненко В. Ф. [28], Грунін О. А., Грунін С. О. [29]
Захищеність потенціалу підприємства	Корієнко А. В. [30], Судакова О. І. [31].
Характеристика системи	Мойсеєнко І. П., Марченко О. М. [32], Дубецька С. П. [33]
Стійкість до загроз зовнішнього та внутрішнього середовища	Ковалев Д., Сухорукова Т. [34], Воронович Л. М. [35], Зубок М., Зубок Р. [36], Лянной Г. [37], Шалагін Д. А. [38], Шемаєва Л. Н. [39], Мішин О., Мішина С. [40], Могильний А. І. [41].
Сукупність чинників	Капустін Н. [42].
Безперервний процес	Половнев К. С. [43].
Стан показників діяльності суб'єкта господарювання	Соколенко Т. М. [44], Судоплатов А. П., Лекарев С. В. [45].
Стратегічний орієнтир	Фоміна М. В. [46], Прокопшина О. В. [47], Писаревський М. І. [48].
Управління ризиками	Шиназі Г. [49]

Як видно із рисунку 2, найчастіше (32 %) у науковій літературі зустрічається ідентифікація економічної безпеки із стійкістю до загроз внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства. На другому місці – стан ефективного використання ресурсів, що зустрічається у 16 % випадків та на третьому місці із частотою 12 % – економічна безпека підприємства розглядається як стратегічний орієнтир діяльності підприємства.

Рис. 2. Розподіл наукової думки на суть дефініції «економічна безпека підприємства»

Будь-яке твердження (визначення) складається із сукупності смислових частин: слів або словосполучень, кожен із яких додає до визначення додаткове смислове навантаження та розширює його розуміння. Отже, умовно, будь яку дефініцію (D) можна зобразити математично:

$$D = \sum_{i=1}^n V_i$$

де, V_i – слова (словосполучення), які визначають головний зміст визначення.

Семантичний аналіз дозволяє, використовуючи статистичний інструментарій, визначити частоту появи тих чи інших слів та словосполучень (таблиця 3). Шляхом пошуку найбільш зустрічних лінгвістичних одиниць, їх зв'язку та відкидання менш значущих частин визначення, побудовано ієрархічний зв'язок морфологічних одиниць визначень різних авторів. При чому варто зауважити, що оригінальність авторських визначень є дуже низькою, що підтверджує справедливості отриманих нами результатів.

Таблиця 3. Семантичний аналіз морфологічних одиниць визначень.

V_i	Частота зустрічі V_i у визначеннях, %
V_1	комплекс заходів (2), забезпечення (4), якісна характеристика (2), стан (68), комплексна характеристика (8), міра гармонізації (2), захищеність (4), безперервний процес (2), здатність (4), сукупність властивостей (4).
V_2	ефективного використання ресурсів (14,71), розвитку економічної системи (5,88), суб'єкта господарювання (17,65), який визначається керівництвом (2,94), захищеності (32,35), оптимального для підприємства рівня використання економічного потенціалу (11,76), ресурсів (2,94), незалежності (2,94), стабільної діяльності (2,94), відносин підприємства (2,94), мінімального впливу негативних чинників (2,94).
V_3	потенціалу підприємства (9,09), економічних інтересів (27,27), діяльності підприємства (36,36), від загроз внутрішнього та зовнішнього середовища (18,18), бізнес-інтересів (9,09).
V_4	від загроз внутрішнього та зовнішнього середовища (75 %), який досягається у результаті комплексу складових елементів суб'єкту господарювання (25 %).

Отже, із 50 визначень у 34 (68 %) першим у ланцюжку понять, які визначають суть економічної безпеки підприємства, зустрічається слово «стан». Далі, відкидаючи менш статистично важливі результати, розглядаємо 34 визначення, які розглядають економічну безпеку як стан. Отримуємо, що із найбільшою імовірністю 32,35 % (11 визначень) це стан «захищеності». Відкидаємо інші визначення і розглядаємо далі тільки ті, де є фраза «стан захищеності». Отримуємо із імовірністю 36,36 % –

«діяльності підприємства». І, проводячи останні підрахунки, отримуємо результат: «від загроз внутрішнього та зовнішнього середовища» (75 %).

У результаті отримали наступний ланцюжок понять:

Економічна безпека підприємства – стан захищеності діяльності підприємства від загроз внутрішнього та зовнішнього середовища.

Варто також звернути увагу, що цей метод аналізу наукових визначень має похибку, як і будь-який інший. Річ у тім, що наукова термінологія не може уникнути синонімії. Тому, при аналізі визначень припустиме певне спрощення та упущення (слова «стан» та «становище» мають одне лексичне значення, тому сприймаються як одне і теж саме).

Висновки та перспективи подальших досліджень

Отже, використовуючи отримані результати в результаті іманентного та контекстуального аналізів дефініції «інтелектуальна безпека підприємства» та морфологічно-семантичного аналізу дефініції «економічна безпека підприємства» пропонуємо наступне визначення: інтелектуальна безпека підприємства – це такий стан захищеності інтелектуального капіталу та інтелектуального потенціалу підприємства, що забезпечує не тільки нормальну діяльність, а і розвиток підприємства заходами з виявлення та знешкодження зовнішніх та внутрішніх загроз та за умови достатньої зацікавленості менеджменту на усіх рівнях.

Це визначення враховує атрибутику досліджуваного поняття, зокрема, враховує захист не тільки інтелектуального капіталу, а і його потенціалу. Також, передбачає забезпечення розвитку підприємства; містить розуміння, що безпека забезпечується комплексом відповідних заходів та із ініціативи менеджменту підприємства. А також, що основна суть забезпечення інтелектуальної безпеки, це відповідна реакція на зміни середовища існування суб'єкта господарювання.

Це визначення розроблено у контексті наукових досліджень автора, що підводить до перспектив подальших досліджень, а саме: вивчення системи та механізмів інтелектуальної безпеки підприємства, її інструментарію та дієвості на окремих підприємствах.

Список літератури

1. Шульженко, Л. Є. Екосесент як галузь знань безпекознавства [Текст] / Л. Є. Шульженко // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб. наук. пр. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2013 – №2(46). – С. 142-147. – Режим доступу: <http://www.pmdp.org.ua>.
2. Зубок, М. І. Економічна безпека суб'єктів підприємництва [Текст]: навчальний посібник. / М. І. Зубок, В. С. Рубцов, С. М. Яременко, В. Г. Гусаров (за заг. ред. Зубка М. І.) – К.: Міжнародний фонд соціальної адаптації. – 2012 – 226 с.
3. Костюк, Ж. С. Функціональні складові економічної безпеки підприємств залізничного транспорту [Текст] / Ж. С. Костюк // Вісник економіки транспорту і промисловості № 42, 2013, – С. 308-311.
4. Діденко, Є. О. Функціональні складові економічної безпеки підприємства та їх сутність [Текст] / Є. О. Діденко // Економічні проблеми теорії та практики. – Випуск 259. – 2009. – С. 773-777.
5. Ярова, Ю. О. Структура економічної безпеки підприємства в умовах кризи [Текст] / Ю. О. Ярова, Л. П. Артеменко // Економічний вісник НТУУ «КПІ». – 2016. – № 13. – С. 257-263.
6. Брукинг, Э. Интеллектуальный капитал: ключ к успеху в новом тысячелетии [Текст] / Э. Брукинг; Пер. с англ. под ред. Л. Н. Ковачин. Питер, 2001. – 288 с.
7. Кожушко, О. В. Управління захистом інтелектуального капіталу промислового підприємства [Текст]: дис. канд. екон. наук: 08. 00. 04 / Ольга Вікторівна Кожушко. – Харків, 2012. – 353 с.
8. Марченко, О. С. Інтелектуальна безпека у вимірі економіки знань [Текст] / О. С. Марченко // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Економічна теорія та право. Харків: Право. – № 1 (8). – 2012. – С. 278-279.
9. Маркіна, І. А. Теоретико-прикладні засади механізму забезпечення інтелектуальної безпеки на підприємстві [Текст] / І. А. Маркіна, М. О. Московченко // Управління розвитком. – 2010. – № 160 18(94). – С. 24-26.
10. Перевалова, Л. В. Проблеми захисту інтелектуальної власності у системі економічної безпеки підприємства [Текст] / Л. В. Перевалова // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – 2015. – Вип. 29. – С. 67-76.
11. Каримов, А. Р. Контекстуализм, скептицизм, прагматика [Текст] / А. Р. Каримов // Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики. – 2013. – № 6 (32). – Ч 2. – С. 71-76.
12. Че, С. Д. Экономическая безопасность интеллектуальной собственности [Електронний ресурс] / С. Д. Че // . – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/21_DNIS_2009/Economics/49381.doc.htm.

13. Чередниченко, Н. В. Кадрова безпека як складова частина економічної безпеки підприємства [Електронний ресурс] / Н. В. Чередниченко. – Режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/8570/1/579.doc>.
14. Поскрипко, Ю. А. Механізми вдосконалення інтелектуально-кадрової складової економічної [Текст] / Ю. А. Поскрипко // Наукові записки УНДІЗ. – 2012. – №2(22). – С. 118-120.
15. Лопнова, Ш. Місце кадрової безпеки в економічній безпеці підприємства [Текст] / Ш. Лопнова // Проблеми економіки – 2009. – № 4. – С. 13-17.
16. Нагорна, І. І. Оцінка стійкості економічної безпеки промислового підприємства [Текст] / І. І. Нагорна // Економічний простір. – 2008. – № 9. – С. 249-250.
17. Мехеда, Н. Г. Кадрова та інтелектуальна безпека підприємства [Текст] / Н. Г. Мехеда, Б. М. Дробний // Матеріали за 11-а міжнародна научна практична конференція «Achievement of high school – 2015». – Софія, 2015. – Том 3: Ікономики. – С. 59-61.
18. Модельовання процесів в економіці та управлінні проектами з використанням нових інформаційних технологій [Текст]: монографія / за заг. ред В. О. Тимофєєва, І. В. Чумаченко – Х: ХНУРЕ. – 2015. – 245 с.
19. Ревак, І. О. Інтелектуальний потенціал у системі економічної безпеки України [Текст]: дис. док. екон. наук: 08.00.03, 21. 04. 01. – Львів. – 2016. – 474 с.
20. Тофтул, М. Г. Логіка / М. Г. Тофтул [Текст]: посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Видавничий центр “Академія”. - 1999. – 336 с.
21. Кондаков, И. И. Логический словарь-справочник [Текст] / И. И. Кондаков. – М.: Наука. – 1976. – 720 с.
22. ДСТУ 3699. 2-00 Термінологія. Засади і правила розроблення стандартів на терміни та визначення понять [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=59415
23. Мозгова, Н. В. Логіка [Текст]: навчальний посібник для вузів / Н. Г. Мозгова. – Харків: Каравела. - 2006. – 247 с.
24. Панкратова, Н. Д. Застосування методу морфологічного аналізу до задач технологічного передбачення. [Текст] / Н. Д. Панкратова, І. Ю. Савченко // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]: наук. журн.. - Миколаїв. Серія, Комп'ютерні технології. – Випуск 77. Том 90. –2008. – С. 6-13
25. Раздина, Е. В. Экономическая безопасность (сущность и тенденции развития) [Текст]: Дис., канд. екон. наук: 08. 00. 01. - Е. В. Раздина. – М. -1998. – 164 с.
26. Кузенко, Т. Б. Планування економічної безпеки підприємства в умовах ринкової економіки [Текст]: Автореф. дис. канд. екон. наук: 08. 06. 01/ Т. Б. Кузенко – Європейський ун-т фінансів, інформаційних систем, менеджменту і бізнесу. – К., 2004. – 18 с.
27. Ильяшенко, С. Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке / С. Н. Ильяшенко // Актуальні проблеми економіки. –2003. –№ 3(21). –С. 12-19.
28. Гапоненко, В. Ф. Экономическая безопасность предприятий. Подходы и принципы [Текст] / В. Ф. Гапоненко, А. Л. Беспалько, А. С. Власков. – М.: Изд-во "Ось-89", 2007. – 208 с.
29. Грунин, О. А. Экономическая безопасность организации. [Текст] / О. А. Грунин, С. О. Грунин – СПб.: Питер, 2002. – 160 с
30. Корієнко, А. В. Механізм досягнення і підтримки економічної безпеки підприємства [Текст]: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.01 / А. В. Корієнко. –К.:Київський національний економічний університет – 2000. –19 с.
31. Судакова, О. І. Механізм формування економічної безпеки підприємства [Текст] / О. І. Судакова // Економіка будівництва і міського господарства. – Макіївка: Донбаська нац. акад. будівництва і міського господарства, 2007. – Т. 3. – №4. – С. 189-196.
32. Мойсеєнко, І. П. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства [Текст]: навч. посібник / І. П. Мойсеєнко, О. М. Марченко. – Львів: Видавництво ЛДУВС, 2011. – 380 с.
33. Дубецька, С. П. Економічна безпека підприємств України/ С. П. Дубецька// Недержавна система безпеки підприємництва як суб'єкт національної безпеки України [Текст]: Збірник матеріалів наук. - практич. конф. – К.: Вид-во Європейського університету фінансів, інформаційних систем, менеджменту і бізнесу, 2003. –С. 146-172.
34. Ковалев, Д. Экономическая безопасность предприятия [Текст] / Д. Ковалев, Т. Сухорукова // ЭкономикаУкраины. –1998. –№10. –С. 48-52.
35. Економічна енциклопедія [Текст]. За ред. Л. М. Воронович. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2000. – 1350с.
36. Зубок, М. І. Безпека підприємницької діяльності: Нормативно-правові документи комерційного підприємства, банку [Текст] / М. І. Зубок, Р. М Зубок. – К.: Істина, 2004. – 144 с.
37. Лянной, Г. Система экономической безопасности предприятия [Текст] / Г. Лянной // BOS – журнал о личной и коммерческой безопасности. – 2006. – №7. – С. 16-19.

-
38. Шалагин, Д. А. Методологические основы формирования экономической безопасности предприятия [Текст] / Д. А. Шалагин // Вестник Белорусского национального технического университета. – 2009. – № 1. – С. 98-102.
 39. Шемаева, Л. Г. Економічна безпека підприємств у стратегічній взаємодії з суб'єктами зовнішнього середовища [Текст]: автореф. дис. ... д-ра. екон. наук / Л. Г. Шемаєва. – К., 2010. – 39 с.
 40. Мішин, О. Ю. Сутність поняття “економічна безпека підприємства” [Текст] / О. Ю. Мішин, С. В. Мішина // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2012. - № 38. – С. 86-92.
 41. Могильный, А. И. Основы безопасности бизнеса [Текст] / А. И. Могильный, В. Н. Бесчастный, Ю. О. Винокуров. Донецк: Регион, 2000. 130 с.
 42. Капустин, Н. Экономическая безопасность отрасли и фирмы [Текст] / Н. Капустин // Бизнес-информ. – 1999. – № 11-12. – С. 45-47.
 43. Половнев, К. С. Механизм обеспечения экономической безопасности промышленного предприятия [Текст]: дисс. канд. экон. наук. / К. С. Половнев. – Екатеринбург, 2002. – 177 с.
 44. Соколенко, Т. М. Економічна безпека підприємства в умовах транзитивної економіки [Текст] / Т. М. Соколенко // Сучасна наука XXI століття: зьом міжнародна наук. -практ. інтернет-конф.: матеріали конф. – Київ, 2011.
 45. Судоплатов, А. П. Безопасность предпринимательской деятельности: практ. пособие [Текст] / А. П. Судоплатов, С. В. Лекарев. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2001. – 381 с.
 46. Фоміна, М. В. Сучасний економічний розвиток: загрози, проблеми, перспективи: монографія [Текст] / М. В. Фоміна, В. В. Приходько, І. Г. Мішина. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2008. – 230с.
 47. Прокопшина, О. В. Обґрунтування підходів до визначення поняття «економічна безпека підприємства». [Текст] / О. В. Прокопшина // Вісник Академії митної служби України. – 2006. – № 4. – С. 23-25.
 48. Писаревський, М. І. Теоретичні основи формування сутності поняття “забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах рейдерства” [Текст] / М. І. Писаревський // БізнесІнформ. – 2017. – №5. – С. 20-25.
 49. Шинази, Г. Сохранение финансовой стабильности предприятия [Текст] / Г. Шинази. – Вашингтон: международный валютный фонд, 2005. – 26 с.

References

1. Shulzhenko, L. E. (2013). *Ecosuccess as a branch of knowledge of safety science*. Project management and production development. SNU V. Dalia, 2(46),142-147. URL: <http://www.pmdp.org.ua/>
2. Zubok, M. I. (2012). *Economic security of business entities*. Mizhnarodnyi fond sotsialnoi adaptastii.
3. Kostiuk, Zh. S. (2013). *Functional components of the economic safety of railway transport enterprises*. Bulletin of the Economy of Transport and Industry, 42, 308-311.
4. Didenko, Ye. O. (2009). *Functional components of economic security of the enterprise and their essence*. Economic problems of theory and practice, 259, 773-777.
5. Yarova, Ya. O., Artemenko, L. P. (2016). *The structure of economic security of the enterprise in a crisis*. Economic Herald NTUU “KPI”, 13, 257-263.
6. Brukinh, E. *Intellectual capital: the key to success in the new millennium*. Piter.
7. Kozhyshko, O. V. (2012). *Management of protection of intellectual capital of an industrial enterprise.: dys. kand. eko. nayk: 08.00.04*. Kharkiv. KhNEU.
8. Marchenko, O. S. (2012). *Intellectual security in measuring knowledge economic*. Bulletin of the National University "Legal Academy of Ukraine named after Yaroslav the Wise". Series: Economic Theory and Law. Kh. Right. № 1(8). P. 278-279.
9. Markina, I. A., Moskovchenko, M. O. (2010). *Theoretical and Applied Fundamentals of the Mechanism for Providing Intellectual Security at the Enterprise*. Development management. № 160 18(94). P. 24-26.
10. Perevalova, L. V. (2015). *Problems of protection of intellectual property in the system of economic security of the enterprise*. Public construction and local government. Issue. 29. P. 67-76.
11. Karimov, A. R. (2013). *Contextualism, skepticism, pragmatics*. Historical, philosophical, political and legal 540 sciences, culturology and art studies. Questions of theory and practice. № 6 (32). Part 2. P. 71-76.
12. Che, S. D. *Economic security of intellectual property*. URL: http://www.rusnauka.com/21_DNIS_2009/Economics/49381.doc.htm.
13. Cherednychenko, N. V. *Personnel security as an integral part of the enterprise's economic security*. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/8570/1/579.doc>.
14. Poskrypko, Yu. A. (2012). *Mechanisms for improving the intellectual and personnel component of the economic security of the enterprise*. Proceedings UNDIZ, 2(22), 118-120.
15. Lopnova, Sh. (2009). *The place of personnel security in the economic security of the enterprise*. Problems of the economy, 4, 13-17.

16. Nahorna, I. I. (2008). *Estimation of stability of economic safety of the industrial enterprise*. Economic Space, 9, 249-250.
17. Mekheda, N. H., Drobnyi, B. M. (2015). *Human resources and intellectual security of the enterprise*. Materials for the 11th International Scientific and Practical Conference "Achievement of high school – 2015". Sofia. Part 3: Ikonomiki. P. 59–61.
18. Timofeev, V. O., Chumachenko, I. V. (2015). *Modeling of processes in economics and project management using new information technology*. Monograph. KhNRE.
19. Revak, I. O. (2016). *Intellectual Potential in the System of Economic Security of Ukraine*: dys. dok. ekon. nauk.: 08.00.03, 21. 04. 01. Lviv.
20. Toftul, M. H. (1999). *Logics*. Kyiv: Academy.
21. Kondakov, I. I. (1976). *Logical dictionary-reference*. Moscow: Science.
22. DSTU 3699. 2–00 *Terminology. Principles and rules for the development of standards for the timing and definition of concepts*. URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=59415
23. Mozhova, N. V. (2006). *Logics*. Kh. Caravel. 247 p.
24. Pankratova, N. D., Savchenko I. Yu. (2008). *Application of the method of morphological analysis to the tasks of technological foresight*. Scientific works [Pyotr Mohyla Black Sea State University, Kyiv-Mohyla Academy Complex]: Sciences. journal. Mykolayiv. Series, Computer Technology. Issue 77. Volume 90. P. 6-13
25. Razdina, E. V. (1998). *Economic security (essence and development trends)*. dys. dok. ekon. nauk.: 08. 00. 01. M. 164 p.
26. Kuzenko, T. B. (2004). *Planning economic security of an enterprise in a market economy*: avtoref. dys. kand. ekon. nauk: 08.06.01. European Unitary Enterprise of Finance, Information Systems, Management and Business. 18 p.
27. Illiashenko, S. N. (2003). *The components of the company's economic security and approaches to ihocence*. Actual problems of the economy. № 3(21). P. 12-19.
28. Haponenko, V. F., Bepalko, A. L., Vlaskov, A. S. (2007). *Economic security of enterprises*. Approaches and principles. M. "Osse-89". 208 p.
29. Hrunin, O. A., Hrunin, S. O. (2002). *Economic security of the organization*. St. Petersburg: Peter. 160 p.
30. Korienko, A. V. (2000). *Mechanism of achievement and maintenance of economic security of the enterprise*: avtoref. dys. kand. ekon. nauk:08. 06. 01. K.: Kyiv National Economic University. 19 p.
31. Sudakova, O. I. (2007). *Mechanism of formation of economic security of the enterprise*. Economics of construction and municipal economy. Makiivka. Donbass National acad. construction and municipal economy. Part. 3. №4. P. 189-196.
32. Moiseenko, I. P., Marchenko, O. M. (2011). *Management of financial and economic security of the enterprise*. Lviv. LDUVS. 380 p.
33. Dubetska, S. P. (2003). *Economic security of Ukrainian enterprises. Non-state system of business security as a subject of national security of Ukraine*. Collection of materials of sciences. Practice. Conf. K. Publishing House of the European University of Finance, Information Systems, Management and Business. P. 146-172.
34. Kovalev, D., Suchorukova, T. (1998). *Economic security of the enterprise*. Economy Ukraine. №10. P. 48-52.
35. Voronich, L. M. et al. (2000). *Economical Encyclopaedia*. K. Academia.
36. Zubok, M. I., Zubok, R. M. (2004). *Business security: Normative documents of a commercial enterprise, a bank*. Kyiv: Truth.
37. Lianoi, H. (2006). *System of economic security of the enterprise*. BOS – a magazine about personal and commercial security. №7. P. 16-19.
38. Shalahin, D. A. (2009). *Methodological bases of formation of economic safety of the enterprise*. Bulletin of the Belarusian National Technical University, 1, 98-102.
39. Shemaeva, L. H. (2010). *Economic security of enterprises in strategic interaction with the subjects of the environment*. Author's abstract dis doctor econ sciences. Kyiv.
40. Mishyn, O. Yu., Mishyna, S. V. (2012). *The essence of the concept of "economic security of the enterprise"*. Bulletin of the Economy of Transport and Industry, 38, 86-92.
41. Mohylnyi, A. I. et al. (2000). *Basics of business security*. Donetsk. Region.
42. Kapustin, N. (1999) *Economic security of the industry and firm*. Business-inform, 11-12, 45-47.
43. Polovnev, K. S (2002). *The mechanism for ensuring the economic security of an industrial enterprise*. Diss. Cand. econ. sciences. Ekaterinburg.
44. Sokolenko, T. M (2011). *Economic security of the enterprise in the conditions of a transitory economy*. Modern science of the XXI century: the seventh international sciences. internet conf.: materials conf. Kiev
45. Sudoplatov, A. P., Lekarev, S. V. (2001). *Safety of business activity*. M. OLMA-PRESS.
46. Fomina, M. V., Prykhodko, V. V., Mishyna I. H. (2008). *Contemporary economic development: threats, problems, perspectives*. Monograph. Donetsk. DonNUET.
47. Prokropishyna, O. V. (2006). *Substantiation of approaches to the definition of "economic security of the enterprise"*. Bulletin of the Academy of Customs of Ukraine, 4, 23–25.

-
48. Pysarevskiy, M. I. (2017). *Theoretical foundations of forming the essence of the concept of "ensuring the economic security of an enterprise in a raider environment"*. BusinessInform, 5, 20-25.
49. Shynazi, H. (2005). *Preservation of financial stability of the enterprise*. Washington: International Monetary Fund.

Стаття надійшла до редакції 07.12.2017 р.